
Vittore Carpaccio - Trobada dels nuvis i marxa en peregrinació

Autor:

Data de publicació: 20-01-2022

Anar a la navegacióAnar a la recerca

Jove cavaller en un paisatge, quadre de Vittore Carpaccio. Madrid, Museu Thyssen-Bornemisza.

Vittore (o Vittorio) Carpaccio (Venècia, circa 1465 - 1525/1526) va ser un pintor quatrecentista italià. Ocupa un lloc destacat en la pintura veneciana de la transició del segle XV al XVI, tot i que es va mantenir al marge dels corrents pictòrics principals i va desenvolupar un estil molt personal.

Biografia

Es coneixen pocs dades sobre la seva vida. Es creu que va néixer a Venècia cap al 1460, fill de Piero Scarpazza, mercader de pells. La majoria de les seves obres daten d'entre 1490 i 1519. Se li esmenta per primera vegada en el testament del seu oncle Fra Ilario i el Dr Ludwig remunta el seu naixement a 1455, basant-se en el fet que ningú podia heretar abans dels 15 anys, però aquesta conjectura passa per alt la possibilitat que el llegat li fos fet per quan assolís l'edat legal.

Va canviar el cognom patern pel de Carpaccio en consonància amb l'ambient humanístic veneçolà, dominat per Ermolao Barbaro i Bernardo Bembo.

Va rebre importants influències, directes o indirectes, de Gentile Bellini i d'Antonello da Messina. Alguns crítics han especulat sobre un possible viatge a Turquia, motivat com altres artistes de la seva època, pel sultà Mahomet II. Amb això es vol explicar els draps a la turca i els paisatges exòtics de les seves composicions, però no hi ha res segur al respecte. Simplement aquesta influència oriental es pot deure al seu mestre Gentile Bellini. De Gentile Bellini també adquireix el reflex urbanístic de Venècia. La majoria de les seves obres reflecteixen episodis santorals, representats municiosament.

Va ensenyar el seu ofici als seus dos germans Lazzaro i Sebastiano i als seus dos fills Benedetto i Piero.

Obra

Primeres obres

S'atribueix Retrat d'un home amb gorra vermella a la seva primera creació, data al voltant de 1485. En ella s'observa influències de zones externes i el gust de Carpaccio pel retrat.

Les dues dones, h. 1495, oli i tremp sobre taula, 94 x 63,5 cm, Museu Còrrer, Venècia

S'inclouen també en el seu primer període el Salvator Mundi (Florència, col·lecció Contini Bonacossi) i la Pietà del Palau Pitti, obres en les quals no només és palesa la influència d'Antonello da Messina i Giovanni Bellini, dels qui pren el sentit de la llum i el color, sinó que s'evidencien també relacions amb zones externes a Venècia, com Ferrara i Urbino.

Entre 1490 i 1495 realitza la taula Dos dames venecianes, també coneguda com Las dos cortesanas, conservada al Museu Còrrer de Venècia. Cal tenir en compte que l'obra va ser despullada de la seva part superior. S'ha demostrat l'errònia teoria que aquesta part és l'obra amb el títol de Caça a l'estany, conservada al Getty Museum de Los Angeles

Ruskin el va catalogar com el millor quadre del món, va admirar la seva «perfecta execució, artística fora del dibuix».1?

Es conserven també dos retrats individuals de cortesanes, un es troba a la Galeria Borghese, a Roma i l'altre al Palazzo Mocenigo, de Venècia.

Però la majoria dels seus retrats no es conserven. La tècnica que va utilitzar en ells es vinculen també amb Giorgione.

Escenes de la vida de Santa Úrsula

És un dels seus cicles més coneguts a causa del seu pinzell. Es reflecteix la seva ràpida maduració artística, en les primeres representacions la llum està tractada de forma primitiva i successivament es reflecteix un ple domini de la perspectiva geomètrica. Alhora va ser il·lustrada a Flandes per Hans Memling.2?

Entre 1490 i 1496 pinta nou llenços amb les Escenes de la vida de Santa Úrsula, per encàrrec de la Confraria de Santa Úrsula (it.: Scuola di Sant'Orsola). Aquestes escenes estan basades en la Llegenda Daurada de Santiago de la Voràgine. Els llenços evoquen la història de la santa, però en un ordre de realització que no correspon al desenvolupament històric dels diferents episodis: Arribada dels ambaixadors anglesos davant el rei de Bretanya; Comiat dels ambaixadors; Repatriament dels ambaixadors; Trobada dels nuvis i marxa en peregrinació; Trobada dels peregrins amb el Papa; Somni de la santa; Arribada a Colònia; Martiri dels peregrins i funerals de la santa.

La composició d'aquestes pintures està relacionada amb el teatre sacre de l'època. A la Comiat dels ambaixadors, l'escena té lloc en un pavelló obert, dividit en tres parts. La lectura iconogràfica del quadre va de dreta a esquerra cap al fons, com en una espècie de palco escènic dividit en diversos moments successius. A la dreta, en un interior, es desenvolupa el col·loqui entre la santa i el seu pare. Santa Úrsula està asseguda sobre el primer esglaó d'una escala que condueix a l'interior, on es troba la alletament. Al centre es troba l'escena amb el lliurament de la carta i el comiat dels ambaixadors i, al fons a la dreta, la partida dels mateixos. A l'espai central, al fons, hi ha un temple de planta central i altres edificis imaginaris que recorden l'arquitectura veneciana. A la dreta, a través de les porxades del pati, es veu un paisatge marí amb galeons. A la cantonada inferior esquerra, l'home vestit amb una toga vermella pot ser una al·lusió a la figura del Festaiolo, és a dir, el narrador que al teatre de l'època presentava i comentava les representacions, habitualment disfressat d'àngel. El Festaiolo romanien en escena durant tot el desenvolupament de l'espectacle com a intermediari entre el públic i els successos representats. Entre els espectadors es reconeix alguns

personatges amb les insígnies de la Compagnia della Calza, encarregada d'organitzar festes i espectacles en ocasió del Carnaval o de festes solemnes.

Comiat dels ambaixadors.

En Trobada dels nuvis i marxa en peregrinació, l'escena està dividida en dues parts desiguals pel, desplaçat cap a la dreta, al costat del qual està assegut Antonio Doredan, de la Compagnia della Calza, principal finançador de l'obra. La divisió en dues parts permet al pintor contraposar dos tipus de paisatges: a l'esquerra l'Anglaterra pagana, amb els seus castells i rocs, on Ereo s'acomiada del seu pare; a la dreta, en canvi, on es desenvolupen les escenes de la trobada dels dos nuvis i la partida de tots dos en peregrinació, una imaginària ciutat de la Bretanya cristiana, amb edificis que per la seva arquitectura recorden a la Venècia del Renaixement.

Trobada dels nuvis i marxa en peregrinació.

La Trobada és una excepció respecte a la resta de pintures del cicle, atès que l'escena de l'esquerra està molt més lluny de la realitat. Per a les estructures arquitectòniques Carpaccio es va basar en xilografies d'Erhard Reuwich,³ per donar cert caràcter exòtic. Pretén així incloure la idea d'una ciutat pagana allunyada de la civilització, la contraposició entre el que paguen, atribuït Orient i allò cristià, atribuït a l'occidental.

El Somni de la Santa representa el moment en què Santa Úrsula dorm al llit matrimonial. Durant el son, un àngel entra a l'habitació i un feix de llum rosada il·lumina l'ambient, revelant la sòbria decoració de l'interior. Un dibuix preparatori que es troba als Uffizi mostra el significat poètic que intentava reflectir l'artista. Això indica la seva possible vinculació amb l'abstracte allunyada de la simple idea de retratar allò físic. El dormitori reflecteix l'interior domèstic d'un palau veneciano de finals del segle XV, demostrant el gust del pintor pel detall com a influència flamenca.

De 1491 data la pala amb la Glòria de Santa Úrsula.

El 1810 un decret de Napoleó va suprimir la Confraria de Santa Úrsula, traslladant les pintures a la Galeria de l'Acadèmia de Venècia.

Confraria de Sant Joan Evangelista

Per a la Confraria de Sant Joan Evangelista realitza un Cicle d'històries de la Creu. Destaca el quadre Milagro de la relíquia de la Cruz, (1494), l'escena del qual es desenvolupa al costat del pont Rialto, i constitueix un retrat sobre l'urbanisme de la Venècia de finals del segle XV.

Entre 1501 i 1507, Carpaccio treballa al Palau del Dux, juntament amb Giovanni Bellin, decorant la Sala del Maggior

Consiglio. Per desgràcia, aquest cicle de pintures es va perdre per complet en l'incendi de 1577. Però sabem que incloïa una escena anomenada Història d'Ancona, en la qual es retratava el regal d'un present del papa Alejandro III al dux Sebastiano Ziano, el 1177 a Ancora. Pot que la Història d'Ancora comptés amb un paisatge i una processó similar a la de Santa Úrsula.

En el seu moment, aquest encàrrec el va dotar d'importància, però Carpaccio seguia preferint les Confraries petites doncs el seu gust es trobava en el retrat del bullici de la gent de Venècia.

Escenes de la vida de Sant Jordi i Sant Jerònim

A diferència de les pintures per a la Confraria de Santa Úrsula, on es representaven diverses escenes a cada llenç, en els quadres pintats per a la confraria de San Giorgio degli Schiavoni, realitzades entre 1502 i 1507, i que encara mantenen el seu emplaçament original, el pintor es concentra en un únic episodi. Els quadres representen les històries dels tres sants d'almates San Jerónimo, San Trifone i Sant Jordi. La simplificació estructural va acompanyada d'una accentuació del fantàstic, que, unida a un realisme minuciós, crea escenes versemblants però embolcallades en una aureola fantàstica. Va començar pintant escenes evangèliques i de les vides de Sant Jordi, però el 1502 la confraria va rebre una relíquia de Sant Jordi, enviada pel patriarca de Jerusalem afegint per això escenes de la llegenda del sant cavaller.

La història de San Jerónimo es compon de tres teles: San Jerónimo i el lleó al convent, Funerals de San Jerónimo i San Agustín en el seu estudi. Un quadre fa referència a la història de Sant Trifone: Sant Trifone amansa al basilisc, tres a la de Sant Jordi: Sant Jordi i el drac, Triomf de Sant Jordi, i el Bautisme dels selenites.

En el quadre San Jerónimo i el lleó al convent al centre de la composició se situa el sant, que porta al convent al lleó al qual ha tret l'espina de la garra, envoltat per la precipitada fuga dels frares, que fugen a la vista del lleó. Apareix un sentit de l'humor poc freqüent en la pintura renaixentista italiana, reflectint així l'estil lliure del pintor. S'observa influència de Giorgione en la intensitat cromàtica i la llum. Anton María Zanetti va exposar que es basava en una altra escena anàloga d'Alvise Vivarini per a l'escola de San Jerónimo a Canareggio.

Als Funerals de San Jerónimo el centre està ocupat pel cos estesa del sant, envoltat pels frares, en oració.

A Sant Agustí en el seu estudi, el tema és la premonició de la mort de San Jerónimo per part de Sant Agustí. Es representa l'estudi d'un humanista, replet d'objectes per al treball intel·lectual. El sant és representat en el moment precís de la seva premonició, amb la ploma aixecada i el rostre tornat cap a la finestra, per on es filtra el raig de llum que il·lumina l'estada, com a influència flamenca. Va poder inspirar-se en Jan Van Eyck o en Antonello de Messina.⁴

Reflecteix notat simbolisme a la recuperada harmonia entre allò profà i lo Cristiano. S'adeqüen a la configuració de Sant Agustí pel seu gust pel sensible amb la seva estètica dedicació a allò espiritual i expressa l'humanisme tardà de Venècia del segle XV.

San Trifone amansa al basilisc, de 1507, mostra el jove sant exorcizant la filla de l'emperador Gordiano i amansint al dimoni que va aparèixer, segons la llegenda, amb la forma de "un gos negre amb ulls de foc". Carpaccio ho pinta semblant a una aixeta.

San Trifone amansa al basilisc.

Sant Jordi i el drac, l'escena se situa en un terreny cobert dels macabres restes del menjar del drac, on s'enfronten el sant i l'esmentat monstro, retratatgairebé en posició heràldica. A la dreta hi ha la princesa, darrere de la qual un arc de pedra deixa veure el mar amb un vel. A l'esquerra sembla una fabulosa ciutat oriental. Pot que Carpaccio es basi

en representacions de Pisanello i Jacobo Bellini, amb un sentiment nostàlgic de l'època cavalleresca.

Sant Jordi i el drac.

Escenes de la vida de la Mare de Déu

Entre 1504 i 1508 realitza, amb àmplia participació de pintors del seu taller, un cicle de 6 Escenes de la vida de la Mare de Déu per a la Confraria de Santa Maria dels Albanesos ("Scuola di Santa Maria degli Albanesi)". Avui aquesta sèrie de quadres es troba repartida: la Nativitat de Maria es conserva a l'Acadèmia Carrara de Bèrgam; la Presentació de Marí al temple i el Milagro de la vara florida, a la Pinacoteca de Brera de Milà; la 'Anunciació, la Visitació i la Mort de la Mare de Déu, a la Ca' d'Or de Venècia.

Altres quadres

Entre 1500 i 1510 pinta la Fugida a Egipte, ubicada a la Galeria Nacional d'Art (Washington). En ella s'observa la xilografia que Durero va realitzar per a la seva sèrie Vida de la Virgen, el 1505. Va pintar alguns retaules com el de 1507 per a San Pedro Màrtir, de Muraco i, un altre per a Santa Marí del Vado el 1508. De cap al 1510 són les taules Lamentacions sobre Crist mort a l' Staatliche Museen, de Berlín, i la Meditació sobre la passió de Crist (Nova York, Metropolitan Museum) , que comparteixen una certa atracció pel macabro. El paisatge i la figura de Crist recorda a Mantegna com s'observen a Sant Jordi i el drac i Crist Mort.

Del mateix any és el Caballero, conservat al Museu Thyssen de Madrid considerat el primer retrat de cos sencer pintat a tot Europa. L'escrit que apareix a la dreta i els colors del patge a cavall, són els de l'Ordre cavalleresca napolitana de l'Armiño pel que Roberto Weiss identifica el personatge amb Francesco Marí della Rovere, duc d'Urbino (1490-1538). Des dels seus principis es va mantenir allunyat pels corrents del Renaixement, a causa del seu enfocament mitjà. Però en els seus últims anys va intentar conciliar tots dos corrents. Per això, en aquell moment se'l considera antiquat provocant el seu declivi, degut també a l'aparició de Tiziano i el Veronés. Això provoca que s'encén en un món d'ensucament, la qual cosa es reflecteix en el quadre del Caballero, sense poder recuperar la lloança dels seus dos grans cicles.

També el 1510 realitza, per a l'església de S. Giobbe, una monumental Presentació al temple (Venècia. Acadèmia), i el 1511, per contracte del marquès de Gonzaga, pinta una Vista de Jerusalem.

Scuola di Santo Stefano

Entre 1511 i 1520 realitza cinc teles amb Escenes de la vida de Sant Esteve per a la Confraria de Sant Esteve ("Scuola di Santo Stefano"): Sant Esteve portat a judici (Gabinetto dei Disegni e Stampe de los Uffizi, a Florència), la Predicació de Sant Esteve, (Museu del Louvre, París) , la Lapidació de Sant Esteve, (Stuttgart, Staatsgalerie), Disputa de Sant Esteve amb els membres del Sanedrín (Milà, Pinacoteca de Brera), i una altra més. En alguns episodis (sobretot en la Predicació i la Disputa). En aquest últim pot que entre els congregants es trobin retrats dels més il·lustres pintors venecians del moment i el mateix Carpaccio, sent la figura que assoma després de la columna més propera del centre de la composició. Es creu que molts dels personatges principals de les seves creacions de confraries, es deuen a retrats de familiars o amics del pintor. S'aprecia encara el cromatisme del millor Carpaccio. Aquest cicle suposa un esforç per incloure novetats renaixentistes enfront de l' aspecte mitjà de les anteriors composicions. També li pertany obres com Sant Tomàs d'Aquino al tron amb San Marcos i San Ludovico de Toulouse i Los diez mil mártires, pintada el 1515.7?

La major part de la seua producció tardana es reserva a la província, amb important participació dels seus fills Benedetto i Piero. El 1523 se li encarrega dues portugueses d'orgue també a la Catedral de Capodistria.

Vittore Carpaccio suposa una influència des del segle XIX en pintors posteriors, com Giorgio De Chirico i Paul Klee.

Vegeu també

Bibliografia

PIJOÁN, José, Summa artis: Renacimiento romano y veneciano, Madrid, Espasa-Calpe, 1979.
PIGNATTI, Terisio, Pinacoteca dels genis: Carpaccio, trad. Julio Gómez de la Serna, RIVERA, María Inés, El judici del segle XX, Buenos Aires, Codex, 1964.
HUMFREY, Peter, Carpaccio: Catálogo completo, Madrid, Akal, 1992.
BURKE, Peter, El Renacimiento italià: Cultura i societat a Itàlia, Madrid, Aliança, 1995.

Referències

? Pijoán, José (1979). Summa artis: Renaixement romà i venèciano. Madrid: Espasa-Calpe. pp. 460-461.
? Memling, Hans. <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Saint-ursula-shrine-2037.jpg>.
? Bernhard von Breydenbach. Viatge a Terra Santa.
? Da Messina, Antonello. «San Jerónimo en el seu estudi». [https://es.wikipedia.org/wiki/San_Jer%C3%B3nimo_en_su_estudio_\(Antonello_da_Messina\)](https://es.wikipedia.org/wiki/San_Jer%C3%B3nimo_en_su_estudio_(Antonello_da_Messina)).
? «Millor la mort que el deshonor»
? Humfrey, Peter (1992). Carpaccio: Catàleg Complet. Madrid: Akal. p. 114.
? «Els deu mil màrtirs». https://es.wikipedia.org/wiki/Los_diez_mil_m%C3%A1rtires.

Enllaços externs

Wikimedia Commons alberga una categoria multimèdia sobre Vittore Carpaccio.
Carpaccio al Web Gallery of Art
Carpaccio a Artcyclopedia
Biografia de Vittore Scarpaccia i altres pintors venecians, En les vides de G.Vasari edició de 1550

Control d'autoritats

Projectes Wikimedia

Dades: Q5581

Multimèdia: Vittore Carpaccio

Identificadores

WorldCat

VIAF: 261297781

ISNI: 0000 0001 2142 6500

BNE: XX878681

BNF: 119432646 (data)

CANTIC: 981058509128706706

GND: 118519204

LCCN: n82097632

NDL: 00512408

NKC: ola2002158473

NLA: 35856267

SNAC: w6t74023

SUDOC: 027377962

ULAN: 500015121

ICCU: ITICCUFIV19637

Open Library: [OL1730104A](#)
RKD: [15504](#)
Diccionaris i enciclopèdies
Britannica: [url](#)
Repositoris digitals
Europeana: [agent/base/66703](#)